

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Юридичний факультет
Кафедра теорії та історії держави і права

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан юридичного факультету

С.В. Матвєєв

РОБОЧА ПРОГРАМА
ІСТОРІЯ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО
(назва навчальної дисципліни)

підготовки перший (бакалаврський) рівень
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 08 «Право»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 081 «Право»
(код і найменування спеціальності)

освітньо-професійної програми «Право»
(найменування освітньої програми)

тип дисципліни дисципліна професійної підготовки

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

(підпис)

І.В.Шаповалова

(прізвище, ініціали)

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою теорії та історії держави і права
протокол № 1

від «28»серпня 2020 року

Завідувач кафедри

Є.О. Гіда

Розробники: Гіда Євген Олександрович, доктор юридичних наук, завідувач кафедри теорії та історії держави та права

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус дисципліни: вибіркова

Передумови вивчення навчальної дисципліни: оволодіння фаховими компетентностями, що формуються під час вивчення дисципліни Іноземна мова (англійська), Історія держави і права України, Теорія держави і права, Українська мова (за професійним спрямуванням), Філософія, Юридична деонтологія та ін.

Предметом вивчення дисципліни «Історія вчень про державу і право» є історія змін та еволюції вчень про управління та правові системи зарубіжних країн, їх зв'язок із соціально-політичними процесами.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин 5 кредити ECTS.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладення навчальної дисципліни «Історія держави та права зарубіжних країн» є формування системи світоглядних засад студентів щодо розуміння природи і змісту основних державно-правових категорій і понять; загальних закономірностей виникнення й розвитку держави і права; з'ясування їх сутності, визначення можливих перспектив їх подальшої еволюції; розкриття складностей і суперечностей історичного процесу розвитку знань про державу і право, поступового пізнання людською думкою сутності держави і права.

1. **Основними завданнями** вивчення дисципліни «Історія держави та права зарубіжних країн» є допомогти у засвоєнні студентами об'єктивної історичної закономірності становлення державно-правових форм організації суспільного життя; сформувати навички орієнтування у складнощах правової методології сучасних концепцій, що пояснюють сутність та призначення держави, права, правових явищ; обґрунтувати конкретні державно-правові погляди; визначити новизну, оригінальність і соціальну цінність концепцій і поглядів; сприяти оптимальному використанню історичного досвіду правового розвитку демократичних країн, що має практичне значення для вдосконалення процесу вітчизняного державотворення.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Історія вчень про державу і право» забезпечує набуття здобувачами освіти **компетентностей:**

ЗК7.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК10.	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК13.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.
ЗК14.	Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК2	Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.
СК3.	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

Програмні результати навчання (ПР)

ПР2.	Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.
------	--

ПР8.	Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
ПР13.	Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.
ПР15.	Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.
ПР20.	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
ПР21.	Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

4. Структура навчальної дисципліни

№ пп	Найменування тем курсу	Кількість годин									
		Денна форма					Заочна форма				
		Всього	Лекції	Семінари	СРС	ІКР	Всього	Лекції	Семінари	СРС	ІКР
Змістовий модуль 1 Історія держави і права країн Стародавнього світу. Історія держави і права середніх віків											
1	Тема 1. Предмет і методологія історії вчень про державу і право.	14	4	1	9	0	14	2	2	10	0
2	Тема 2. Вчення про державу і право в країнах Давнього Сходу.	14	4	1	9	0	14	2	0	12	0
3	Тема 3. Погляди на державу і право в Давній Греції та Давньому Римі.	10	6	2	2	0	10	0	0	10	0
4	Тема 4. Вчення про державу і право доби Середньовіччя в Європі та країнах Арабського Сходу (V ст. - XIV ст.).	11	4	2	5	0	11	0	0	11	0
5	Тема 5. Державно-правова думка доби Відродження і Реформації.	12	4	2	6	0	12	1	0	11	0
6	Тема 6. Державно-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст.	14	4	2	8	0	14	2	0	12	0
	Всього за модуль 1	75	26	10	39	0	75	7	2	66	0
Змістовий модуль 2. Історія держави і права нового часу. Історія держави і права новітнього часу											
7	Тема 7. Європейська державно-правова думка доби Просвітництва.	14	4	1	9	0	14	2	2	10	0
8	Тема 8. Американські просвітники про державу і право в період боротьби за незалежність США.	14	4	1	9	0	14	2	0	12	0
9	Тема 9. Вчення про державу і право в Німеччині (кінець XVIII ст. - початок XIX ст.)	10	6	2	2	0	10	0	0	10	0
10	Тема 10. Європейські мислителі XIX ст. про державу і право.	11	4	2	5	0	11	0	0	11	0
11	Тема 11. Сучасні концепції про державу і право.	12	4	2	6	0	12	1	0	11	0

12	Тема 12. Вітчизняна політико-правова думка: витоки, розвиток уявлень та сучасні ідеї.	14	4	2	8	0	14	2	0	12	0
Разом модуль 2		75	26	10	39	0	75	7	2	66	0
Усього годин		150	52	20	78	0	150	14	4	132	0
Форма підсумкового контролю: диференційований залік											

5. Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет і методологія історії вчень про державу і право.

Предмет історії політичних та правових вчень. Основні терміни історії вчень про державу і право. Поняття політико-правового вчення, ідеї, концепції, доктрини та теорії. Функції історії вчень про державу і право. Методологія історії політичних та правових вчень. Методи вивчення історії вчень про державу і право. Критерії оцінки політико-правових доктрин. Місце історії політичних та правових вчень в системі наук та юридичних, зокрема. Періодизація історії політичних і правових вчень.

Тема 2. Вчення про державу і право в країнах Давнього Сходу.

Становлення та розвиток політико-правової ідеології як специфічної форми суспільної свідомості. Її особливості в класово-станових суспільствах. Політичні і правові вчення в державах Давнього Сходу, в Стародавній Індії та Стародавньому Китаї. Загальна характеристика релігійно-міфологічних уявлень про політику, державу і право у країнах Давнього Сходу в II–I тис. до н. е.

Політична і правова думка у Давній Індії. Політико-правові ідеї брахманізму і буддизму. Політична і правова думка у Давньому Китаї. Вчення Конфуція про суспільство, державу і право. Принципи гуманності та ритуалу. Соціально-політичні та правові ідеї Мао-цзи. Вчення даосизму (Лао-цзи). Теорія політики і права легістів.

Тема 3. Погляди на державу і право в Давній Греції та Давньому Римі.

Загальна характеристика періодів давньогрецької політико-правової думки. Ранній період давньогрецьких вчень. Софісти про державу і право. Сократ про державу і право. Вчення про державу і право Платона. Проект ідеального ладу в праці «Держава». Платон про співвідношення держави і права в діалозі «Політик». Класифікація форм держави. Платон про право і державу в праці «Закони». Політико-правове вчення Арістотеля. Поняття держави, класифікація форм держави, справедливість та її види, право і закони. Погляди на державу і право Епікура та його послідовників. Політико-правові погляди давньогрецьких стоїків (Зенон, Клеанф, Хрісіп; Панетій, Посідоній). Полібій про класифікацію форм держави. Теорія «кругообігу». Поняття змішаної форми держави.

Політичні і правові вчення у Давньому Римі. Державно-правові погляди Цицерона: поняття держави та характеристика її форм; правова теорія Цицерона. Римські стоїки про державу і право (Сенека, Епіктет, Марк Аврелій Антонін). Римські юристи про право та його види (Гней Флавій, Тіберій Корункарій, Гай, Папініан, Павел, Ульпіан, Модестін). Політико-правові ідеї раннього християнства. Августин Аврелій про державу і право.

Тема 4. Вчення про державу і право доби Середньовіччя в Європі та Арабського Сходу (V ст. - XIV ст.).

Проблеми держави і права в теологічному світогляді середньовіччя, основні риси та напрямки розвитку.

Політичні і правові концепції в середньовічній Західній Європі. Вчення Фоми Аквінського про види законів, про елементи державної влади, про співвідношення церкви і держави.

Проблеми держави і права в ідеології середньовічних ересей. Критика теократичних ідей у вченні Марсилія Падуанського. Державно-правові ідеї середньовічних юристів. Ісламська політико-правова думка.

Тема 5. Державно-правова думка доби Відродження і Реформації.

Загальна характеристика епох Відродження і Реформації.

Політико-правове вчення Н. Макіавеллі про цілі і форми держави, про методи здійснення влади. Погляди на співвідношення політики і моралі. Макіавеллізм.

Державно-правові ідеї Реформації: М. Лютер, Т. Мюнцер, Ж. Кальвін.

Ж. Боден про суверенітет державної влади, право та класифікацію законів.

Політико-правові ідеї раннього соціалізму. Питання держави і права в «Утопії» Т. Мора і «Місті Сонця» Т. Кампанелли. Порівняльна характеристика концепцій ідеальних держав.

Ф. Бекон про особливості держави, форми правління та проблеми співвідношення природного і позитивного права.

Тема 6. Державно-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст.

Державно-правова думка Нідерландів XVII ст.: загальна характеристика.

Г. Гроцій про сутність і джерело природного права та класифікацію права.

Природно-правова теорія Б. Спінози. Розуміння держави, її походження, класифікація форм державного правління. Обґрунтування демократії.

Державно-правові концепції періоду Англійської революції XVII ст.: Дж. Мільтон, Дж. Лільберн, Дж. Уінстенлі.

Вчення про право і державу Т. Гоббса. Концепція державного абсолютизму. Розмежування публічної і приватно-правової сфер дії прав і обов'язків монарха і громадян.

Ліберальна доктрина держави і права Дж. Локка. Сутність держави та принципи обмеження її влади. Теорія розподілу влад, її особливості. Обґрунтування ідей конституційної монархії та суверенітету народу.

Змістовий модуль 2.

Тема 7. Європейська державно-правова думка доби Просвітництва.

Основні політико-правові ідеї епохи Просвітництва.

Вчення про державу і право мислителів французького просвітництва.

Політична програма Вольтера. Принципи свободи, рівності людей. Класифікація законів. Вчення про державу і право Ш.-Л. Монтеск'є. Концепція «Дух законів». Теорія розподілу влади.

Ж.-Ж. Руссо про походження держави, поняття та види законів. Теорія народного суверенітету та його гарантії.

Державно-правові ідеї доби французької революції XVIII ст.: Ж. П. Марат, М. Робесп'єр, Г. Бабеф, Морелі.

Вчення про державу і право мислителів німецького та італійського просвітництва. Особливості політико-правових вчень С. Пуфендорфа, Г. В. Лейбніца, Х. Вольфа, Х. Томазія. Державно-правові ідеї Д. Віко та Ч. Беккарія.

Тема 8. Американські просвітники про державу і право в період боротьби за незалежність США.

Особливості державно-правових ідей американських просвітників: загальна характеристика.

Державно-правова концепція Б. Франкліна. Питання парламентаризму. Т. Пейн про походження держави, концепцію республіки, прав людини та розуміння Конституції.

Політико-правова доктрина Т. Джефферсона: розуміння форм держави, концепції прав людини та ідеї народного суверенітету.

Погляди федералістів на державу і право. Політико-правові погляди О. Гамільтона, Дж. Адамса та Дж. Медісона: розуміння сутності держави, характеристика її форм, принципи розподілу влади та проблеми взаємодії гілок влади між собою.

Тема 9. Вчення про державу і право в Німеччині (кінець XVIII ст. - початок XIX ст.)

Загальна характеристика основних напрямків політико-правової ідеології Німеччини в кінці XVIII - на початку XIX ст.

Ліберальне вчення про право і державу І. Канта. Категоричний імператив. Співвідношення моралі і права І. Канта як теорик правової держави. Проект «вічного миру».

Вчення Г. В. Гегеля про право і державу: розуміння сутності права, його класифікація та основні етапи розвитку. Г. Гегель про ідею держави, конституційну монархію та інші форми держави. Концепція громадянського суспільства. Основні проблеми у сфері міжнародного права.

Історична школа права (Г. Гуго, Ф. Савіньї, Г. Пухта). Критика природно-правової теорії. Погляд на походження права та його залежність від історії народу, а також етапи розвитку права.

Тема 10. Європейські мислителі XIX ст. про державу і право.

Основні ідеї лібералізму: загальна характеристика. Англійський лібералізм. Теорія утилітаризму І. Бентама. Дж. Міль про свободу та демократію.

Французький лібералізм. Б. Констан про політичну і особисту свободу, про оптимальну форму держави та ідею розподілу влади. А. де Токівль про сутність демократії, її необхідні елементи, а також основні аспекти співвідношення рівності і свободи.

Погляди на державу і право представників соціалістичного утопізму: А. де Сен-Сімона, Ш. Фур'є та Р. Оуена.

Виникнення юридичного позитивізму. Проблеми держави і права в соціології О. Конта
Принципи соціократії. Дж. Остін про сутність позитивного права та особливості джерел права.

Соціологічна теорія права Р. фон Ієрінга. Теорія держави (поєднання соціологічних та юридичних методів), а також вчення про суб'єктивне право Г. Еллінека. Концепція органічного походження держави Г. Спенсера, а також розуміння сутності права.

Марксизм як політико-правова течія. К. Маркс та Ф. Енгельс. Соціально-історичні джерела марксистського розуміння держави і права. Держава і право як надбудовні явища та їх класовий характер.

Ліберальний напрямок політико-правової думки Росії XIX ст. Б. Чичерін про сутність правової держави, концепцію конституційної монархії, а також розуміння права. Формально-догматична концепція права Г. Ф. Шершеневича.

Тема 11. Сучасні концепції про державу і право.

Основні тенденції політико-правових концепцій XX ст.: загальна характеристика. Неокантіанські концепції права: Р. Штаммлер, Г. Радбрух та В. Науке. Неогегельянські концепції права: К. Ларенц, Г. Геллер, Д. Джентіле.

Психологічна теорія права Л. Петражицького. Теорія солідаризму Л. Дюгі. Ліберальні доктрини XX ст.: К. Поппер, Р. Даль, Ф. фон Гаєк (Хайек). Теорія еліт В. Парето та Г. Москі. Особливості соціологічної школи права: Є. Ерліх та Р. Паунд. Теорія правового реалізму Дж. Френка, К. Ллевелліна, Е. Тоффлера. Чиста теорія права Г. Кельзена. Аналітична юриспруденція Г. Харта. Сучасні концепції відродженого природного права. Політико-правові погляди Л. Фуллера.

Тема 12. Вітчизняна політико-правова думка: витоки, розвиток уявлень та сучасні ідеї.

Становлення державно-правових ідей в Київській Русі. Основні політичні та правові проблеми пам'яток Давньоруської держави. Державно-правова концепція Ф. Прокоповича. Реформаторські ідеї С. Десницького. Вчення про конституційну монархію з розподілом гілок влади. Я. Козельський про право та його джерела, а також поняття закону. Г. Сковорода про ідеальну державу.

Загальні тенденції розвитку політико-правових ідей в Україні XIX ст. Кирило-Мефодіївське товариство про проблеми держави і права. Політико-правові погляди М. Драгоманова: походження держави і права, сутність держави, розуміння права та його джерел. І. Франко про виникнення держави і права, співвідношення права і закону, а також соціалістичну державу як суспільний ідеал. Б. О. Кістяківський про правову державу та сутність права. Консервативна модель державності В. Липинського. Національно-демократична модель української державності С. Дністрянського. Розвиток та особливості поглядів на державу і право діячів УНР (М. Грушевський та В. Винниченко). Основні напрямки розвитку державно-правових концепцій в Україні на сучасному етапі. Проблеми формування демократичної правової соціальної держави і громадянського суспільства в Україні. Українська правова система і міжнародне право: сучасні проблеми взаємодії і гармонізації.

6. Теми лекцій

№ пп	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Предмет і методологія історії вчень про державу і право.	4	2
2	Тема 2. Вчення про державу і право в країнах Давнього Сходу.	4	2
3	Тема 3. Погляди на державу і право в Давній Греції та Давньому Римі.	6	0
4	Тема 4. Вчення про державу і право доби Середньовіччя в Європі та країнах Арабського Сходу (V ст. - XIV ст.).	4	0
5	Тема 5. Державно-правова думка доби Відродження і Реформації.	4	1
6	Тема 6. Державно-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст.	4	2
7	Тема 7. Європейська державно-правова думка доби Просвітництва.	4	2

8	Тема 8. Американські просвітники про державу і право в період боротьби за незалежність США.	4	2
9	Тема 9. Вчення про державу і право в Німеччині (кінець XVIII ст. - початок XIX ст.)	6	0
10	Тема 10. Європейські мислителі XIX ст. про державу і право.	4	0
11	Тема 11. Сучасні концепції про державу і право.	4	1
12	Тема 12. Вітчизняна політико-правова думка: витоки, розвиток уявлень та сучасні ідеї.	4	2
Усього годин		52	14

7. Теми практичних занять

№ пп	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
<i>Не заплановано навчальним планом</i>			

8. Теми семінарських занять

№ пп	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Предмет і методологія історії вчень про державу і право.	1	2
2	Тема 2. Вчення про державу і право в країнах Давнього Сходу.	1	0
3	Тема 3. Погляди на державу і право в Давній Греції та Давньому Римі.	2	0
4	Тема 4. Вчення про державу і право доби Середньовіччя в Європі та країнах Арабського Сходу (V ст. - XIV ст.).	2	0
5	Тема 5. Державно-правова думка доби Відродження і Реформації.	2	0
6	Тема 6. Державно-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст.	2	0
7	Тема 7. Європейська державно-правова думка доби Просвітництва.	1	2
8	Тема 8. Американські просвітники про державу і право в період боротьби за незалежність США.	1	0
9	Тема 9. Вчення про державу і право в Німеччині (кінець XVIII ст. - початок XIX ст.)	2	0
10	Тема 10. Європейські мислителі XIX ст. про державу і право.	2	0
11	Тема 11. Сучасні концепції про державу і право.	2	0
12	Тема 12. Вітчизняна політико-правова думка: витоки, розвиток уявлень та сучасні ідеї.	2	0
Усього годин		20	4

9. Теми лабораторних занять

№ пп	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
<i>Не заплановано навчальним планом</i>		-	-

10. Теми самостійної роботи

№ пп	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заоч на форма
1	Тема 1. Предмет і методологія історії вчень про державу і право.	9	10
2	Тема 2. Вчення про державу і право в країнах Давнього Сходу.	9	12
3	Тема 3. Погляди на державу і право в Давній Греції та Давньому Римі.	2	10
4	Тема 4. Вчення про державу і право доби Середньовіччя в Європі та країнах Арабського Сходу (V ст. - XIV ст.).	5	11
5	Тема 5. Державно-правова думка доби Відродження і Реформації.	6	11
6	Тема 6. Державно-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст.	8	12
7	Тема 7. Європейська державно-правова думка доби Просвітництва.	9	10
8	Тема 8. Американські просвітники про державу і право в період боротьби за незалежність США.	9	12
9	Тема 9. Вчення про державу і право в Німеччині (кінець XVIII ст. - початок XIX ст.)	2	10
10	Тема 10. Європейські мислителі XIX ст. про державу і право.	5	11
11	Тема 11. Сучасні концепції про державу і право.	6	11
12	Тема 12. Вітчизняна політико-правова думка: витоки, розвиток уявлень та сучасні ідеї.	8	12
Усього годин		78	132

11. Завдання для самостійної роботи

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Ідеї держави і права в творчості Гомера і Гесіода.
2. Ідеї держави і права в творчості семи мудреців, Геракліта, Піфагора, Демокріта.
3. Проект ідеальної держави Платона.
4. Погляди Платона на державу та право в книзі «Законои».
5. Співвідношення справедливості і законності у вченні Сократа.
6. Сутність вчення про державу та право Арістотеля. Співвідношення законного й справедливого.
7. М.Т. Цицерон про форми держави та право.
8. Вчення Володимира Мономаха
9. Вчення І.Чорноризця.
10. Вчення Данили Заточника про верховну владу
11. Візантія. Вчення про державу і право Агапіта
12. Візантія. Вчення про державу і право Василя І.
13. Візантія. Політико-правові погляди М.Палеолога
14. Політико-правові ідеї М.Лютера
15. Політико-правові ідеї Ф.Меланхтона
16. Ж.Боден та його вчення про державу і право
17. Теорія божественного права королів.
18. Політико-правові ідеї Дж.Гарінгтона
19. Вчення про державу та право Д.Дідро.
20. Консервативно-правове вчення Е.Берка.
21. Політико-правові ідеї Французької революції.
22. Політико-правові погляди А. Гамільтона
23. Політико-правове вчення Дж. Медісона

24. Політико-правові погляди В.Гумбольдта.
25. Політичне і правове вчення Л.Штейна.
26. Політико-правові погляди Б.Чичеріна
27. Політико-правові погляди Б.Кістяківського
28. Політико-правові погляди М.Костомарова
29. Політико-правові погляди Г.Шершеневича
30. Правові погляди Дж.Харта
31. Правові погляди Л.Фуллера
32. Політико-правові погляди Т.Прокоповича
33. Політичні і правові погляди М.Грушевського

12. Питання для підготовки до підсумкового контролю (диф.залік)У

1. Історія вчень про право і державу в системі юридичних наук.
2. Предмет і методологія Історії вчень про право і державу.
3. Виникнення і розвиток поглядів на державу і право у країнах Стародавнього сходу.
4. Стародавня Індія: політичні та правові ідеї брахманізму.
5. Державно-правові ідеї раннього буддизму та індуїзму.
6. Стародавній Китай. Вчення Конфуція про людину і державу.
7. Концепція права і держави Мо-Цзи. Даосизм.
8. Держава і закон у поглядах китайських легістів.
9. Становлення державно-правових поглядів в Стародавній Греції.
10. Держава і право в теоріях Геракліта.
11. Ідеї про право і державу Демокріта.
12. Державно-правові концепції софістів.
13. Погляди Сократа на право і державу.
14. Державно-правові погляди Платона.
15. Погляди Арістотеля на державу і право.
16. Державно-правові концепції Полібія.
17. Розвиток державно-правових концепцій у Стародавньому Римі.
18. Державні, правові, політичні погляди Сенеки.
19. Погляди Марка Тулія Цицерона на право, закон і державу.
20. Правова думка у Східній Римській імперії. Звід законів Юстиніана.
21. Ідеї про право і державу в християнсько-теологічній концепції Августина Блаженного.
22. Особливості розвитку вчень про право і державу середньовічного періоду.
23. Теологічне вчення Фоми Аквінського про право і державу.
24. Вчення Марсилія Падуанського про право і державу.
25. Мусульманська правова доктрина.
26. Виникнення християнських державно-правових ідей.
27. Встановлення поглядів на державу і право в ранньофеодальній Київській Русі.
28. Проблеми співвідношення церковної і світської влади в працях Кирила Туровського.
29. Соціальні, правові та державницькі аспекти в поглядах Ярослава Мудрого.
30. Політичні концепції Володимира Мономаха.
31. Погляди Ярослава Осмомисла і Данила Галицького на суспільство, державу та особу князя.
32. Руська Правда як джерело політико-правової ідеології.
33. Державно-правові концепції італійських мислителів і юристів середньовіччя.
34. Вчення про право і державу засновника політичної науки Ніколо Макіавелі.
35. Ідеолог державно-правової бюргерської реформації у Німеччині Мартін Лютер.
36. Погляди Жана Кальвіна на співвідношення церкви і держави.
37. Політичні і правові вчення у Західній Європі в XV-XVII ст.
38. Вчення Жана Бодена про право і державу. Теорія державного суверенітету.
39. Ідеальний політико-правовий устрій в “Утопії” Томаса Мора.
40. “Місто Сонце” як соціал-утопічна державницька концепція Томазо Компанелі.
41. Державно-правові концепції обґрунтування абсолютизму в XV-XVII ст.
42. Правові вчення в Нідерландах. Гуго Гроцій як засновник теорії природного права.

43. Вчення Бенедикта (Баруха) Спінози про право і державу.
44. Вчення про право і державу Томаса Гоббса.
45. Державно-правові концепції Дж. Локка.
46. Держава і право у вченнях мислителів нового часу.
47. Вчення про право і державу західноєвропейського Просвітництва XVIII ст.
48. Державно-правові вчення періоду боротьби за незалежність США.
49. Т. Джеферсон, Ф. Лінкольн про конституційно-правові засади держави.
50. Державно-правові концепції представників французького Просвітництва.
51. Вчення про державу і право Ш.Л. Монтеск'є.
52. Державно-правові вчення Ж.-Ж. Руссо.
53. Вчення Д.Дідро про державу і право.
54. Вчення про державу і право в Західній Європі кінця XVIII - початку XIX ст.
55. Політико-правова концепція П.А.Гольбаха.
56. К.А. Гельвецій про державу і право.
57. Політичне і правове вчення І. Канта.
58. Теоретична концепція права і “замкненої торгової держави” Й.-Г. Фіхте
59. Право, держава у вченнях Г.-В.-Ф. Гегеля.
60. Громадянське суспільство в “Філософії права” Г.-В.-Ф. Гегеля.
61. Політико-правові вчення представників лібералізму у Франції та Англії.
62. Політико-правові вчення І. Бентама та Б. Константа.
63. Основні етапи розвитку політичних і правових вчень у Росії.
64. Державно-правові вчення періоду утворення феодальної централізованої держави Росії.
65. Політико-правова концепція А.В. Ордіна-Нащокіна.
66. Державна ідеологія Сімеона Полоцького.
67. Державно-правові ідеали “декабристів”.
68. Концепції держави і права Росії на рубежі XIX-XX ст.
69. Погляди М.І. Сперанського на державу і право.
70. Державницькі вчення Ф. Прокоповича.
71. Становлення і розвиток ідей про право і державу в Україні.
72. Політична і правова думка в Україні періоду входження до складу Литви та Польщі.
73. Ідеї державності періоду Української гетьманської держави.
74. Політико-правова ідеологія ліберального та демократичного рухів в Україні.
75. Політична і правова ідея в дослідженнях М. Драгоманова.
76. Політико-правові, державницькі погляди І.Франко.
77. Політичні та правові ідеї Л. Українки (Косач).
78. Державно-правові концепції М. Грушевського.
79. Правові та державницькі погляди В.Винниченка.
80. Державно-правові вчення соціалістичного спрямування.
81. Вчення утопічного соціалізму.
82. Державницька концепція Анрі де Сен-Сімона.
83. Державно-правові теорії позитивізму.
84. Антидемократичні політико-правові теорії.
85. Комуністичні концепції “розвитку” держави і права.
86. Вчення про право і державу К.Маркса.
87. Економічна концепція походження держави Ф.Енгельса.
88. Ідеологія і державно-правова практика В. Ульянова (Леніна).
89. Державно-правові вчення Західної Європи XX ст.
90. У. Черчилль про сучасну державу.

13.Методи навчання

Методи навчання на лекціях: вербальний метод (лекція, дискусія тощо); методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

Методи навчання на семінарських заняттях: вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші); робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); кейс-метод (вирішення ситуацій тощо); практичний, пошуковий метод).

14. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Історія вчень про державу і право» використовуються такі методи оцінювання: для поточного контролю у вигляді усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, написання есе (рефератів), виконання індивідуальних та групових проектів, творчих завдань, тощо; для модульного контролю у вигляді письмової відповіді, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, тощо; для підсумкового контролю проведення диференційованого заліку (усна та/або письмова відповідь, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, тощо.).

15. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний контроль може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою. Модульний контроль передбачає письмове виконання різних видів контрольних завдань. Підсумковий контроль передбачає проведення диференційованого заліку.

16. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Контроль знань здобувачів вищої освіти

Поточний контроль може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою. Модульний контроль передбачає письмове виконання різних видів контрольних завдань. Підсумковий контроль передбачає проведення диференційованого заліку

Засоби діагностики успішності навчання: теоретичні питання, практичні завдання, завдання для проведення письмових модульних контрольних робіт, питання для опитування під час практичних завдань, , індивідуальні питання, питання для поточного контролю, тести, питання для підсумкового контролю.Робоча програма передбачає застосування трьох форм контролю знань здобувачів вищої освіти:

- *поточний контроль* проводиться за кожною темою шляхом тестування, перевірки індивідуальних та колективних завдань, обговорення конкретних ситуацій, перевірки завдань для самостійної роботи, кожне з яких оцінюється за відповідними критеріями у балах.
- *модульний контроль* проводиться за певним блоком тем шляхом тестування, виконання контрольної роботи.
- *підсумковий контроль*. Формою підсумкового контролю *диференційований залік*.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти враховується їх наступне ранжування:

I рівень знань. Здобувач вищої освіти володіє усім обсягом навчального матеріалу на теоретично-репродуктивному рівні

II рівень знань. Здобувач вищої освіти володіє повним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань для формування висновків, не завжди здатний асоціювати теоретичні знання з практичними прикладами

III рівень знань. Здобувач вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом на підставі

вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює власні думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань аудиторної і самостійної роботи.

Порядок оцінювання результатів навчання:

Оцінювання здійснюється за 100 бальною шкалою.

Поточний контроль = 30 балів. Самостійна робота = 10 балів.

Модульний контроль = 20 балів.

Підсумковий контроль = 40 балів.

Порядок переведення оцінок у систему ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА A ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

17. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота												Підсумковий контроль	Сума	
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2								Самостійна робота
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12			
2	2	2	3	3	3	3	3	2	3	2	2	10	40	100
Модульний контроль 1 - 10						Модульний контроль 2 - 10								

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50	10	50	100

18. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Історія вчень про державу право» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус;
- робочу програму навчальної дисципліни;
- методичні вказівки до вивчення дисципліни;
- опорний конспект лекцій;
- варіанти завдань для самостійної та індивідуальної роботи студентів;
- варіанти завдань для модульного контролю;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

19. Рекомендована література

Базова література:

1. Абашик В.О. Ганс Кельзен про юридичний позитивізм. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2014. № 9-1. С. 4-6.
2. Буричко З.О. Ліберальна концепція Б. Константа: людина – держава, відносини, детерміновані свободою. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2014. II(4), Issue: 23. С. 60-65.
3. Гройсберг А.И. Развитие теории суверенитета Ж.-Ж.Руссо в годы Французской буржуазной революции. *Вестник Пермского университета. Серия: Юридические науки*. 2015. Выпуск 1 (27). URL: <http://www.jurvestnik.psu.ru/index.php/ru/vypusk-1-27-2016?id=2136>.
4. Дергунова О. І. Джерела впливу психологічної теорії у сучасній юриспруденції. *Форум права*. 2017. № 4. С. 73–79.
5. Кравченко С.І. Концепція права Л. Фуллера: основоположні елементи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право»*. 2014. Випуск 29. Том 1.С. 24-27.
6. Мельник М. О. Школа правового реалізму: пошук балансу між визначеністю норм писаного права і судовою дискрецією. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2018. Т. 2. С. 44-48.
7. Подковенко Т. О. Концепція свободи індивіда у творчості І. Канта. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Випуск 1. Том 1. С. 45-49.
8. Ряшко В. І., Ряшко О. В. Діалектика взаємозв'язку держави і громадянського суспільства у «Філософії права» Гегеля. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ: Серія Юридична*. 2013. № 4. С. 505-514.
9. Тищенко Р. В. Інститут покарання у політико-правовій думці Стародавнього Китаю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 2. С. 13-16.
10. Толкач А. М. Проблема співвідношення світської та релігійної влади у трактаті «Захисник миру» Марсілія Падуанського. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3-1. С.75-77.
11. Томкіна О.О. Моральний облік влади у політико-правовій думці Індії та Китаю. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Випуск 33. Том 1. С. 49-53.
12. Фаст О.О. Внесок Фоми Аквінського у формування концепції верховенства права. *Науковий вісник УжНУ. Серія: «Право»*. 2017. Вип. 43. Том 1. С. 44 – 47.
13. Фролова Е. А. История политических и правовых учений: классификационная и оценочная юридическая наука. *Синергия*. 2018. № 2. С. 13-18.
14. Чернобай О. Л. Софістика як дискурсивна практика правової аргументації за часів античності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 845. С. 443-453.
15. Юдін З. Європейський лібералізм ХІХ ст. та занепад доктрини суспільного договору. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. Випуск 1. Частина 1. С. 140-144. URL: http://vjhr.sk/archive/2017_1/part_1/27.pdf.

20. Наукові та електронні бібліотеки в Україні

1. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського www.nbuv.gov.ua
2. Національна парламентська бібліотека www.alpha.rada.kiev.ua
3. Електронна бібліотека Львівської комерційної академії www.dev.lac.lviv.ua/lib
4. Наукова бібліотека імені Максимовича www.lib-gw.univ.kiev.ua
5. Дніпропетровська обласна наукова бібліотека www.libr.dp.ua
6. Вінницька державна обласна універсальна наукова бібліотека імені К.А.Тімірязєва
7. www.library.vinnitsa.com
8. Львівська електронна бібліотека імені В.Стефаника www.lsl.lviv.ua
9. Одеська державна наукова бібліотека імені М.Горького www.ognb.odessa.ua
10. Велика економічна бібліотека www.economics.com.ua
11. Електронна бібліотека www.lib.com.ua